

Сергій Юрійович ПЕРЕКОПСЬКИЙ,

*ад'юнкта відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЩОДО СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На думку вчених найважливішим етапом кримінального провадження, а в нашому випадку кримінального проступку, є стадія досудового розслідування, під час якої документуються ключові відомості та обставини, котрі в подальшому допоможуть зрозуміти та довести вину або навпаки невинуватість підозрюваного (обвинуваченого). Такі обставини, в умовах воєнного стану набувають нових забарвлень, зокрема, набуття деякими службовими особами неспецифічних повноважень, наприклад, отримання прокурором повноважень слідчого судді під час досудового розслідування в умовах воєнного стану згідно статті 615 Кримінально процесуального кодексу України (в аспекті вирішення питань щодо проведення слідчих (розшукових) дій, обрання запобіжного заходу тощо). Законодавцем протягом багатьох років здійснювались спроби сформувавши найбільш оптимальні форми досудового розслідування, а в умовах воєнного стану вказана проблема постає особливо гостро, особливо збереження прав і свобод громадян, які у вказаних умовах можуть бути обмежені, але не нівельовані повністю. Крім цього, під час досудового розслідування в умовах воєнного стану виникають фактори впливу, котрі можуть негативно вплинути на строки досудового розслідування кримінального провадження (дотримання правил особистої безпеки учасників процесу, порушення логістики, інфраструктури та інше).

Умови воєнного стану можуть призвести до зростання злочинності, що вимагає своєчасного захисту громадян державними органами влади. Україна, ратифікувавши міжнародні угоди про співпрацю, зобов'язалась дотримуватися прав і свобод громадян, навіть у період воєнного стану, проте відсутність прогностичного підходу з боку науковців та нехтування цим питанням негативно впливають на кримінальний процес в Україні. В умовах збройної агресії потрібні спеціальні кримінально-процесуальні норми, які відповідали б умовам воєнного стану. У вітчизняній науці кримінального процесу тривалий час велися дискусії про досягнення основних цілей і задач кримінального процесу в умовах воєнного

або надзвичайного стану, з метою збереження прав і свобод громадян, зокрема між прихильниками єдиної процесуальної форми та її диференціації. Деякі виступали за єдиний порядок розслідування злочинів без обмежень, а інші, що у разі розслідуванні проступків, які не несуть серйозної суспільною небезпеки, слід запроваджувати спрощений порядок розслідування.

Україна прийняла Закон № 2617-VIII [1], який спрощує та прискорює досудове розслідування кримінальних проступків. Це має позитивний ефект на процесуальну економію, але може обмежувати права учасників кримінального процесу, наприклад право на апеляційне оскарження. В умовах воєнного стану ця проблема є особливо актуальною, тому на нашу думку, необхідно досліджувати питання подовження строків досудового розслідування кримінальних проступків у згаданих вище умовах.

Через військову агресію російської федерації проти України на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України та відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України, а також Закону України «Про правовий режим воєнного стану» Президент України своїм Указом від 24.02.2022 № 64/2022 постановив увести в Україні воєнний стан із 5 год. 30 хв. 24 лютого 2022 р. строком на 30 діб. У подальшому цей строк подовжувався і наразі також діє [2, с. 115]. Зважаючи на вказані обставини, у країні відбуваються зміни у судовій та виконавчій гілках влади з акцентом на обороноздатність, що може привести до зменшення актуалізації розслідувань кримінальних проступків, що на нашу думку є неприпустимим, оскільки це може привести до більш серйозних злочинів та безладу в суспільстві.

Зважаючи на викладене, у строках розслідування кримінальних проступків спостерігається певне протиріччя в п. 2 ч. 2 ст. 301 КПК України. Згідно з цим положенням, «прокурор зобов'язаний не пізніше трьох днів після отримання матеріалів дізнання разом з повідомленням про підозру, а в разі затримання особи в порядку передбаченому ч. 4 ст. 298-2 цього Кодексу, протягом двадцяти чотирьох годин здійснити одну із зазначених дій: повернути дізнавачу кримінальне провадження з письмовими вказівками про проведення процесуальних дій з одночасним продовженням строку дізнання до одного місяця та звільнити затриману особу (у разі затримання особи в порядку, передбаченому ч. 4 ст. 298-2 цього Кодексу)», окрім цього згідно з п. 2 ч. 3 ст. 219 КПК України, «протягом двадцяти діб - у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, якщо підозрюваний не

визнає вину або необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій, або вчинення кримінального проступку неповнолітнім», як зазначає Світайло П.Ю. «дідзнання проводиться в стилі терміни – 72 години у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку, 20 діб – у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, якщо підозрюваний не визнає вину або необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій»[3, с.172]. Але у разі отриманням дізнавачем вказівок від прокурора про проведення негласних слідчих (розшукових) дій з метою доведення винуватості в контексті поза розумним сумнівом, вчинення проступку в умовах очевидності, а саме ст. 268 КПК України «Установлення місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу)», котра проводиться за ухвалою слідчого судді, термін останньої, може бути визначений слідчим суддею, згідно ч. 1 ст. 249 «Строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не може перевищувати два місяці», у відповідних обставинах можливі випадки, коли слідчий суддя встановлює граничний строк виконання ухвали на два місяці, і володільці інформації, у власній компетенції, дотримуючись цього строку, надають повну інформацію про місцезнаходження радіообладнання (радіоелектронного засобу) на протязі двох місяців. У цій ситуації важливо відзначити, що володільці інформації зобов'язані виконати ухвалу в повному обсязі та забезпечити своєчасну надання інформації про місцезнаходження радіо-обладнання (радіоелектронного засобу) протягом визначеного строку.

На основі досвіду можна стверджувати, що тривале досудове розслідування в кримінальних правопорушеннях призводить до низки негативних наслідків, таких як втрата доказів, неефективність прийнятих рішень, зниження авторитету правоохоронних органів та суду перед населенням та інше. Однак, умови воєнного стану вимагають максимального збереження форми досудового розслідування у її первинному вигляді, з максимальним дотриманням особливої безпеки всіх учасників процесу. Крім того, у разі спроби провадження підозрюваний, за своєю згодою, позбавляється «права оскаржувати вирок в апеляційному порядку з підстав розгляду провадження за відсутності учасників судового провадження, недослідження доказів у судовому засіданні або з метою заперечити та спростувати встановлені досудовим розслідуванням обставини».

З нашої точки зору, з метою уникнення помилок у процесі досудового розслідування, особливо в умовах воєнного стану, коли підозрюваний визнав свою вину та втратив право на оскарження Вироку в апеляційному порядку, правоохоронні органи повинні довести вину поза будь-якими розумними сумнівами, а це в свою чергу, вимагає більш детального досудового розслідування. У вказаних умовах, з урахуванням факторів збереження життя та дотримання правил особистої безпеки, погіршенням логістичних та інфраструктурних зав'язків, пропонуємо з урахуванням можливих максимальних строків проведення негласних слідчих розшукових дій (у випадку необхідності проведення останніх), продовжити строк досудового розслідування у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку до 60 діб, замість існуючих 20 діб. Вказані пропозиція, на нашу думку, можуть сприяти удосконаленню процесу розслідування кримінальних проступків в умовах воєнного стану. Такий захід сприятиме підвищенню ефективності боротьби з криміналом в умовах воєнного стану, забезпечуючи захист інтересів держави та громадян.

Список бібліографічних посилань

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22.11.2018 р. № 2617-VIII: станом на 20 груд. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text> (датазвернення: 19.11.2022).
2. Романюк В. В. Місце ЗВО зі специфічними умовами навчання в підготовці правоохоронців у системі МВС України в умовах воєнного стану / Віталій Володимирович Романюк // Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. 440 с.
3. Світайло П. Ю. Дізнання як спрощена процедура досудового розслідування в Україні та зарубіжних країнах. Юридичний бюлетень. 2020. № 15. С. 170–175. URL: <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.15.23> (дата звернення: 08.11.2022).

Одержано 24.04.2023